

EDUKACJA MIĘDZYKULTUROWA

2018, nr 1 (8)

Rada Naukowa:

José L. da Costa (University of Alberta, Edmonton, Kanada), Ludmiła L. Choruża (Київський університет імені Бориса Грінченка, Ukraina), Sixto Cubo Delgado (Universidad de Extremadura, Hiszpania), Manuel Lucero Fustes (Universidad de Extremadura, Badajoz, Hiszpania), Zenon Jasiński (Uniwersytet Opolski), Bronislava Kasáčová (Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, Słowacja), Piet Kommers (University of Twente, Holandia), Hristo Kyuchukov (Freie Universität Berlin, Niemcy), Tadeusz Lewowicki (przewodniczący Rady), Włodimir I. Ługowij (Національна академія педагогічних наук України, Ukraina), Zbyszko Melosik (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), William New (Beloit College, WI, USA), Jerzy Nikitorowicz (Uniwersytet w Białymstoku), Marian Nowak (Katolicki Uniwersytet Lubelski), Katarzyna Olbrycht (Uniwersytet Śląski), Idzi Panic (Uniwersytet Śląski), Irina A. Pisarjenko (Российский Государственный Педагогический Университет им. А.И. Герцена, Санкт-Петербург, Rosja), Wiktor Rabczuk (PEDAGOGIUM Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie), Jana Raclavská (Ostravská univerzita v Ostravě, Republika Czeska), Halina Rusek (Uniwersytet Śląski), Andrzej Sadowski (Uniwersytet w Białymstoku), Mirosław Sobecki (Uniwersytet w Białymstoku), Lech A. Suchomłynow (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Ukraina), Bogusław Śliwerski (Uniwersytet Łódzki), Marta M. Urlińska (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Zespół Redakcyjny:

Ewa Ogrodzka-Mazur (redaktor naczelny), Alina Szczurek-Boruta (zastępca redaktora naczelnego, redaktor tematyczny), Barbara Grabowska, Anna Szafrąńska (sekretarze redakcji, redaktorzy tematyczni), Adam Mikrut (redaktor statystyczny), Urszula Klajmon-Lech (redaktor językowy – język polski), Agata Cienciała (redaktor językowy – język angielski)

Adres Redakcji:

„Edukacja Międzykulturowa”
Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji
ul. Bielska 62, 43–400 Cieszyn
tel. 33 8546202; <http://weinoe.us.edu.pl/content/weinoe/edukacja-miedzykulturowa>

Recenzenci: Laura de la Trinidad Alonso Díaz, Jaroslav Balvín, Krystyna Bleszyńska, Pavol Dancák, Wioleta Danilewicz, Przemysław Paweł Grzybowski, Halina Grzymała-Moszczyńska, Andrej Harbatski, Soňa Kariková, Eleftherios Klerides, Leszek Korporowicz, Mariusz Korczyński, Kazimierz Kossak-Główczewski, Jacek Kurzępa, Josef Malach, Hanna Mamzer, Stefan Mieszalski, Jolanta Miluska, Tadeusz Miluski, Dorota Misiejuk, Jolanta Muszyńska, Inetta Nowosad, Anna Odrowąż-Coates, Jelena Petrucijová, Andrzej Radziejewicz-Winnicki, Petro Sauch, Tadeusz Siwek, Swietłana Sysojewa, Barbara Weigl, Teresa Wilk, Dariusz Wojakowski

Redaktorzy naukowemu tomu: Ewa Ogrodzka-Mazur, Alina Szczurek-Boruta

Redaktor prowadzący: Paweł Jaroniak

Redaktor techniczny: Ryszard Kurasz

Korekta: Sylwia Sass

Projekt logo: Tadeusz Lewowicki

Projekt okładki: Krzysztof Galus

© Copyright by Wydawnictwo Adam Marszałek
Toruń 2018

ISSN 2299-4106

Publikacja współfinansowana przez Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydawnictwo prowadzi sprzedaż wysyłkową:
tel./fax 56 648 50 70; e-mail: marketing@marszalek.com.pl

Wydawnictwo Adam Marszałek, ul. Lubicka 44, 87–100 Toruń
tel. 56 664 22 35, 56 660 81 60, e-mail: info@marszalek.com.pl, www.marszalek.com.pl
Drukarnia, ul. Warszawska 54, 87–148 Łysomice, tel. 56 678 34 78

LUDMYŁA KHORUŻHA

Polska pedagogika i edukacja międzykulturowa w recepcji ukraińskich badaczy

Streszczenie: W artykule zostały poddane analizie naukowe badania komparatystyczne ukraińskich uczonych dotyczące rozwoju pedagogiki w Rzeczypospolitej Polskiej oraz doświadczenia tego kraju w reformowaniu systemu edukacji w kontekście eurointegracji. Podkreślono, że dla ukraińskich uczonych polskie doświadczenia są najbardziej aktualne i interesujące, o czym świadczą liczne publikacje w czasopismach naukowych oraz dysertacje. Określono i przeanalizowano ponadto podstawowe grupy tematyczne takich badań, jak: rozwój edukacji uniwersyteckiej; edukacji międzykulturowej; profesjonalne przygotowywanie przyszłych nauczycieli; modernizacja edukacji zawodowej; transformacje w systemie edukacji szkolnej; nauczanie i wychowywanie uczniów; analiza sylwetek postaci historycznych, które włożyły wielki wkład w rozwój nauk pedagogicznych; nowe podejścia do zarządzania systemem edukacji. Odwołano się do fundamentalnych badań polskich uczonych w zakresie wymienionej problematyki. Sformułowano wnioski, zgodnie z którym polskie szkoły naukowe, reformy w dziedzinie edukacji są katalizatorem naukowych idei ukraińskich uczonych w dziedzinie pedagogiki, wzorem modernizowania edukacji w kontekście jej europejskiego rozbudowywania.

Słowa kluczowe: pedagogika, edukacja, edukacja międzykulturowa, szkolnictwo wyższe, aksjologia, transformacja edukacyjna, modernizacja szkolnictwa

Edukacyjne drogi Polaków za granicą określone są i tym, na ile doświadczenie Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie reformowania sfery oświaty bada się w innych krajach. W tym kontekście nie jest wyjątkiem również Ukraina, która aktualnie aktywnie przeprowadza reformy edukacyjne, szuka najlepszych przykładów tego, jak są one przeprowadzane w innych krajach. Dla Ukrainy Polska jest przykładem szybkich zmian we wszystkich sferach życia i bezpośrednio także w sferze oświaty. Wiadomo, że między Ukrainą i Polską istnieją dawne stosunki, które wyrażają się wielowiekową historyczną przeszłością, bliskością terytorialną, bliskimi kontaktami kulturalnymi i wspólnymi interesami politycznymi i strategicznymi, tradycjami edukacyjnymi.

Należy podkreślić, że współpraca ukraińskich i polskich pracowników oświaty rozpoczęła się podpisaniem porozumienia „O współpracy w sferze nauki i oświaty Ukrainy i Polski” między ministerstwami oświaty obu krajów 18 maja 1992 roku. Oficjalnie współpraca naukowa państwa polskiego i ukraińskiego bierze swój początek od podpisania umowy o współpracy naukowej między Ukrainą i Polską 1 lipca 1997 roku. W październiku 2005 roku w Ustroniu, w województwie śląskim, odbyło się pierwsze Polsko-Ukraińskie Forum, w którego pracach wzięli udział wybitni uczeni z Polski i Ukrainy.

Począwszy od 1991 roku do chwili obecnej współpraca naukowa obu krajów rozwijała się w wielu kierunkach. Pewnego jej podsumowania dokonano w 2015 roku w publikacji *Oświata i pedagogika Ukrainy i Polski (1991–2015 r.)*. Przytoczono bibliografię normatywnych dokumentów i materiałów, prac naukowych, artykułów, dysertacji z rozwoju pedagogiki i oświaty w Ukrainie i Polsce (Nyczkało, Padałka, 2015, s. 344). Wydanie to było pewnym pośrednim etapem oceny współpracy naukowej naszych krajów, która jest aktywnie kontynuowana.

Taka współpraca naukowców i pedagogów zmusza urzędników obu krajów do stałego poszukiwania nowych sfer współpracy. Tak więc, w styczniu 2015 roku podpisano nową umowę o współpracy w sferze oświaty między ministerstwami oświaty Ukrainy i Polski. Strony wymieniły się opiniami odnośnie do reformowania nauki, a szczególnie systemu finansowania badań naukowych w Ukrainie, poświęcono również uwagę międzynarodowym projektom wymiany wykładowców i studentów. W celu wykonania postanowień umowy w Ministerstwie Oświaty i Nauki Ukrainy została powołana ukraińska część wspólnej Komisji konsultacyjnej ds. zaspokojenia edukacyjnych potrzeb przedstawicieli ukraińskiej mniejszości narodowej w Rzeczypospolitej Polskiej oraz polskiej mniejszości narodowej w Ukrainie.

Na 2017 rok zaplanowano wznowienie prac wspólnej ukraińsko-polskiej komisji ds. współpracy w sferze nauki i technologii. Również między profiłowymi ministerstwami opracowano wspólny program współpracy naukowo-technicznej. Przewidziano w nim przeprowadzenie konkursu ukraińsko-polskich projektów naukowych już w pierwszej połowie 2017 roku. Również już prawie uzgodniono projekt umowy o współpracy w sferze szkolnictwa wyższego. Zaplanowano jej podpisanie w pierwszej połowie tego roku.

Aktualnie 125 ośrodków naukowych Ukrainy owocnie współpracuje z ponad 400 uczelniami Rzeczypospolitej Polskiej. W ramach współpracy do Polski oddelegowano 2600 specjalistów i studentów w celu pracy naukowej i odbycia stażu, prowadzenia wykładów, udziału w konferencjach, długoter-

minowej pracy pedagogicznej, na pełny lub częściowy kurs studiów, na studia doktoranckie, w celu udziału w pracach kursów językowych dla studentów i wykładowców. W Ukrainie przyjęto z kolei 1500 specjalistów i studentów z Polski.

Rozwój współpracy naukowej między naszymi krajami w sferze edukacji pozwolił znacznie rozszerzyć ukraińskim naukowcom problemowo-tematyczne obszary badań w dziedzinie pedagogiki i edukacji. Należy podkreślić, że w ciągu ostatnich lat układ nauk pedagogicznych w Polsce znacząco się zmienił. Do struktury wiedzy pedagogicznej weszły następujące subdyscypliny: *pedagogika alternatywna, andragogika, pedagogika ekologiczna, pedagogika humanistyczna, pedagogika krytyczna, pedagogika opiekuńcza, pedagogika międzykulturowa, media-pedagogika* i in. (Okoń, 2004, s. 435). Jednak w ukraińskim dyskursie naukowo-pedagogicznym jedynie niektóre z wymienionych subdyscyplin znalazły swoje miejsce, a mianowicie: andragogika, media-pedagogika, pedagogika humanistyczna (osobowości). Pozostałe wymagają jeszcze dalszego badania przez ukraińskich uczonych.

Dla Ukrainy Polska przedstawia dosyć wyważony stosunek do implementacji anglojęzycznej terminologii i jej adaptacji do pojęć istniejących w polskim naukowym teaurusie. W Ukrainie, na etapie jej wchodzenia do europejskiej przestrzeni naukowej, niestety często pojawiają się sytuacje bezpośredniego (nieadaptowanego) przeniesienia pojęć naukowych z języka angielskiego lub innych języków do istniejącej terminologii. W Polsce znaczący wkład w systematyzację *leksyki pedagogicznej* w języku polskim i ukraińskim wnieśli ukraińscy i polscy badacze, m.in. Ała Wasyluk i Maciej Tanaś. Wydali oni słownik pedagogiczny *Leksykon pedagogiczny angielsko-polsko-ukraiński* (2006, s. 257).

Dla Ukrainy oraz dla Polski na etapie wchodzenia do europejskiej przestrzeni edukacyjnej typowe są analogiczne problemy, związane z modernizacją wszystkich dziedzin edukacji. Polska wcześniej niż Ukraina włączyła się w ten proces, ma znaczące sukcesy w adaptacji systemu oświaty do europejskiego środowiska oświatowego oraz, jednocześnie, pewne trudności. Wśród licznych problemów, które obecnie rozwiązują urzędnicy państwowi i naukowcy, reformując oświatę w Ukrainie, wymienia się:

- ustawodawstwo oświatowe,
- opracowanie norm oświatowych,
- rozwój szkolnictwa i nauki uniwersyteckiej,
- technologie i metody nauczania różnych grup wiekowych,
- podniesienie jakości edukacji zawodowej itd.

Pragnąc znaleźć odpowiedzi na te pytania, ukraińscy uczeni aktywnie analizują polskie doświadczenia w tym zakresie. Potwierdzeniem tego są badania dysertacyjne, publikacje uczonych w periodycznych wydaniach naukowych. Należy podkreślić, że od 2000 do 2016 roku ukraińscy badacze – komparatyści obronili ponad 50 prac awansowych dotyczących różnych problemów rozwoju oświaty w Polsce. Osiągnięty dorobek naukowy można połączyć w kilka grup tematycznych:

- rozwój szkolnictwa uniwersyteckiego, kształcenie zawodowe przyszłych specjalistów,
- modernizacja oświaty zawodowej,
- transformacje w systemie edukacji szkolnej; nauczanie i wychowanie uczniów,
- analiza postaci historycznych, które miały znaczący wpływ na rozwój nauk pedagogicznych,
- nowe podejścia do zarządzania systemem oświaty.

Warto poddać analizie tematykę niektórych badań naukowych każdej z wymienionych grup.

1. *Rozwój szkolnictwa uniwersyteckiego; kształcenie zawodowe przyszłych specjalistów.*

Uwaga badaczy była i jest nadal skierowana na następujące problemy:

- rozwój wyższych szkół pedagogicznych w Polsce (druga połowa XX wieku i początek wieku XXI) (K.M. Binycka, 2013 rok),
- tendencje rozwoju niepublicznego szkolnictwa wyższego w Polsce i Ukrainie (M.I. Hawran, 2013 rok),
- modernizacja treści wyższego szkolnictwa pedagogicznego w Polsce w warunkach integracji europejskiej (I.B. Nesterenko, 2014 rok),
- kształtowanie zawodowych kompetencji nauczycieli informatyki w uczelniach wyższych (O.W. Kuczaj, 2011 rok),
- kształcenie zawodowe menedżerów turystyki w Polsce (L.W. Polowa, 2011 rok),
- rozwój aksjologicznego potencjału przyszłych nauczycieli języków obcych w polskich uniwersytetach (M.A. Rakowska, 2016 rok),
- rozwój edukacji aksjologicznej w Polsce (L.R. Pelech, 2015 rok) (Pelech, 2014),
- tendencje w zakresie kształcenia ustawicznego w krajach Europy Wschodniej (druga połowa XX wieku) (T.M. Desiatow, 2006 rok).

2. *Modernizacja oświaty zawodowej*

- współczesne tendencje rozwoju zawodowego kształcenia technicznego w Polsce (J.W. Gromow, 2010 rok),
- problemy polskiej oświaty wielokulturowej (O.W. Iwaszko, 2012 rok),
- organizacyjne i pedagogiczne warunki kształcenia zawodowego w centrach kształcenia ustawicznego w Polsce (A. Muszyński, 2004 rok).

3. *Transformacje w systemie edukacji szkolnej; nauczanie i wychowanie uczniów*

- rozwój orientacji zawodowej młodzieży szkolnej w warunkach integracji europejskiej (O.M. Bordakowa, 2015 rok),
- wsparcie socjalne i pedagogiczne uzdolnionych uczniów w Polsce (O.A. Boczarowa, 2013 rok),
- przygotowanie młodzieży szkolnej do życia w rodzinie (I.M. Dacenko, 2008 rok),
- tendencje reformowania edukacji szkolnej (A.W. Wasyliuk, 2011 rok),
- rozwój teorii i praktyki wychowania muzycznego uczniów szkół podstawowych w Polsce (1980–2000) (A.E. Wilczkowska, 2004 rok).

4. *Analiza postaci historycznych, które miały znaczący wpływ na rozwój nauk pedagogicznych;*

- problemy kształtowania osobowości w dorobku pedagogicznym Janusza Korczaka (1878–1942) (S.W. Denysiuk, 2000 rok).

5. *Nowe podejścia do zarządzania systemem oświaty.*

- tendencje decentralizacji zarządzania szkolnictwem podstawowym we współczesnej Polsce (L.M. Hrynewicz, 2005 rok).

Uogólniając tematykę badań naukowych prowadzonych w dyscyplinie pedagogika przez ukraińskich badaczy w ciągu ostatnich dwudziestu lat, można stwierdzić, że problematyka dotyczy różnych aspektów rozwoju oświaty. Jednak największe zainteresowanie wywołują kwestie rozwoju szkolnictwa wyższego, kształcenia zawodowego różnych specjalistów. Przy czym, poza naukowym zainteresowaniem badaczy, pozostają kwestie normatywnego i prawnego wsparcia rozwoju oświaty, zarządzania nią, wprowadzania nowych metod i technologii nauczania. Należy również podkreślić, że każde z badań komparatystycznych, ukierunkowanych na zbadanie polskich doświadczeń w tej czy innej kwestii, pod względem swojej logicznej struktury zamyka się zaleceniami odnośnie do podniesienia efektywności oświaty

krajowej. Właśnie ten fakt ma nieocenione znaczenie przy wprowadzaniu zagranicznych (w tym polskich) doświadczeń do rodzimej praktyki.

Studiując wymienione wyżej kwestie, ukraińscy badacze zwracają się do naukowych teorii i koncepcji polskich uczonych dotyczących następujących tematów:

- *pedagogika pracy*. Tadeusz W. Nowacki – znany polski naukowiec, autor wielu fundamentalnych prac w dziedzinie pedagogiki, kształcenia zawodowego, psychologii i filozofii, zbudował teoretyczne podstawy pedagogiki pracy jako podstawy rozwoju człowieka, jego socjalnej stratyfikacji. Uczony jest przekonany, że to właśnie w pracy jednostka samorealizuje się, samodoskonali i przejawia twórczo (Nowacki, 2010);
- *aksjologiczne podstawy współczesnej pedagogiki*. Katarzyna Olbrycht, Tadeusz Lewowicki, Ewa Ogrodzka-Mazur i inni znani polscy uczeni rozpatrują proces osobistego i zawodowego kształtowania człowieka w jedności z kształtowaniem moralnych zasad społeczeństwa, jego duchowych wartości – miłości, prawdy, piękna, dobra, nadziei, wolności, równouprawnienia, sprawiedliwości, solidarności (Olbrycht, 2000; Lewowicki, 2003; Ogrodzka-Mazur, 2007; Sysojewa 2014);
- *międzykulturowe aspekty współczesnej pedagogiki*. Tadeusz Lewowicki, Jerzy Nikitorowicz, Marta M. Urlińska, Ewa Ogrodzka-Mazur, Aliana Szczurek-Boruta, Barbara Grabowska, Anna Szafrąńska, Mirosław Sobecki, Dorota Misiejuk i inni uczeni badają oświatę pogranicza w kontekście wielokulturowości i międzykulturowości (Nikitorowicz, 2009, 2017; Lewowicki, Ogrodzka-Mazur i Gajdzica, 2013; Lewowicki, Nikitorowicz i Szczurek-Boruta, 2013; Sobecki, 2016; Urlińska i Jurzysta, 2016);
- *kształtowanie wychowawcy i nauczyciela*. Kwestia formowania osobowości pedagoga i doskonalenia jego działalności zawodowej, perspektywy ciągłego kształcenia pedagogicznego aktywnie podejmują polscy uczeni, m.in. Anna Kotusiewicz, Zbiegniew Kwieciński, Robert Kwaśnica, Dorota Gołębiak, Henryka Kwiatkowska, Mirosława Nowak-Dziemianowicz, Anna Szafrąńska i inni.

Podsumowując dorobek polskich i ukraińskich uczonych w dziedzinie oświaty, można wyciągnąć wniosek, że pod względem tematyki badania odzwierciedlają podstawowe priorytety Unii Europejskiej w polityce oświatowej: równe możliwości kształcenia dla człowieka w każdym wieku; podnoszenie jakości kształcenia; rozwój podstaw aksjologicznych oświaty; formowanie tożsamości europejskiej; nowy model nauczyciela, zmiana jego funkcji, zadań i cech charakteru, i inne.

Jednak nowe wyzwania, które stoją aktualnie przed oświatą, aktualizują studiowanie przez ukraińskich badaczy nowych tematów, związanych z modernizacją oświaty w warunkach integracji europejskiej. Do takich tematów należą na przykład: edukacja międzykulturowa, problemy kształcenia ekspertów w dziedzinie edukacji; jej standaryzacji; działalności centrów niezależnego oceniania jakości wykształcenia; opracowania kwalifikacji, kompetencji i państwowych ram kwalifikacji itp. W tych kwestiach Polska też ma duże doświadczenie, które jest interesujące dla ukraińskich uczonych. Na przykład we wrześniu 2016 roku w Centrum Edukacyjnym Rozwoju Oświaty w Sulejówku (Rzeczpospolita Polska) odbyło się seminarium naukowe autorów normy państwowej w ramach projektu „Nowa ukraińska szkoła”. Koordynatorami tego projektu są Centrum Rozwoju Oświaty Rzeczypospolitej Polskiej i Lwowski Obwodowy Instytut Podyplomowych Studiów Pedagogicznych. Projekt finansowany był w ramach programu współpracy w sferze rozwoju „Polska Pomoc” Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

W ciągu ostatniego dziesięciolecia między uniwersytetami Ukrainy i Polski podpisano wiele międzynarodowych umów o współpracy, wspólnymi wysiłkami polskich i ukraińskich uczonych zorganizowano dziesiątki forów naukowych, opublikowano setki stron opracowań naukowych, zapoczątkowano wspólne wydania czasopism naukowych, trwa wymiana naukowców i pedagogów, studentów i doktorantów, kandydatów na stopnie naukowe. Na przykład tylko Kijowski Uniwersytet imienia Borysa Grinczenki realizuje 15 umów o współpracy z polskimi uniwersytetami, wydaje ukraińsko-polskie czasopismo „Oświatologia” i inne. Polskie doświadczenia w modernizacji oświaty są systematycznie przedstawiane w publikacjach naukowych, które liczą aktualnie ponad 2000 artykułów i materiałów.

Można zaobserwować duże zainteresowanie młodzieży nauką języka polskiego. Aktualnie języka polskiego jako przedmiotu uczy się ponad 15 tys. uczniów, a w kółkach i na zajęciach fakultatywnych – ponad 8 tys. W ramach ciągłej nauki języka polskiego uczą się dzieci i dorośli w 105 centrach kulturalno-oświatowych, sobotnich i niedzielnych szkołach, we wszystkich jednostkach administracyjnych i terytorialnych Ukrainy.

Tak więc, biorąc pod uwagę fakt, że edukacja to podstawa rozwoju różnych dziedzin wiedzy, zmian w społeczeństwie, naukowa i edukacyjna współpraca międzynarodowa Ukrainy i Polski jest pewnym ich katalizatorem. Szczególną uwagę należy zwrócić na duchową stronę takiej współpracy. Przecież bez otwartości, szczerości, synergii w nauce taka owocna współ-

praca jest niemożliwa. Wspólna praca, zdaniem Jana Pawła II, jest głównym warunkiem kształtowania ludzkiej egzystencji i utwierdzenia prawdziwości w kontaktach.

Badania naukowe kwestii rozwoju oświaty w Ukrainie i w Polsce ukierunkowane są na rozwiązywanie problemów wewnętrznych dotyczących edukacji, jak również na rozwiązanie kwestii związanych z eurointegracją. Jednocześnie procesy eurointegracji aktualizują poszukiwanie nowych idei, badanie tendencji rozwoju oświaty i pedagogiki, które pozostają aktualne dla obu krajów.

Wachlarz nowych naukowych poszukiwań polskich i ukraińskich uczonych jest niezwykle szeroki. Na ich tematykę wpływają nie tylko inicjatywy europejskie i tendencje rozwoju edukacji w warunkach jej reformowania w obu krajach, ale także zachowanie własnej tożsamości, narodowych tradycji oświatowych. Aktualne pozostają wspólne projekty i programy, studia porównawcze różnych kwestii edukacyjnych, rozwoju osobowości, opracowanie wspólnych modeli kształcenia, technologie formowania w człowieku umiejętności XXI wieku i inne. Można je osiągnąć, opierając się na już ukształtowanych doświadczeniach, kontaktach i zaufaniu między ukraińskimi i polskimi uczonymi.

Bibliografia

- Lewowicki, T. 2003. Filozofia i pedagogika – tradycja i współczesność związków inspirujących teorię i praktykę edukacyjną. *Colloquia Communia*. 2, ss. 17–24.
- Lewowicki, T. 2011. *Kształcenie zawodowe i praca nauczycieli*. Mariupol: Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy.
- Lewowicki, T., Ogrodzka-Mazur, E. i Gajdzica, A. red. 2013. *Kultura w edukacji międzykulturowej – konteksty teoretyczne i społeczno-polityczne*. Cieszyn – Warszawa – Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej, Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Lewowicki, T., Nikitorowicz, J. i Szczurek-Boruta, A. red. 2013. *Szkoły dla mniejszości narodowych i społeczności kaszubskiej w Polsce – stan, problemy i perspektywy*. Warszawa – Cieszyn – Białystok: Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji

- Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytet w Białymstoku, Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej.
- Nikitorowicz, J. 2009. *Edukacja regionalna i międzykulturowa*. Warszawa: WAIp.
- Nikitorowicz, J. 2017. *Etnopedagogika w kontekście wielokulturowości i ustawnie kształtującej się tożsamości*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Nowacki, T. W. 2010. *Świat marzeń*. Lublin: UMCS.
- Nowak, M. 1997. Personalistyczna koncepcja szkoły i dydaktyki. *Rocznik Nauk Społecznych KUL*. 2, ss. 10–21.
- Nyczkało, N.H. i Padałka, O.S. red. 2015. *Edukacja i nauka pedagogiczna Ukrainy i Polski 1991–2015: bibliografia*. Kijów: Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M.P. Drahomanowa.
- Okoń, W. 2004. *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Ogrodzka-Mazur, E. 2007. *Kompetencja aksjologiczna dzieci w młodszym wieku szkolnym. Studium porównawcze środowisk zróżnicowanych kulturowo*. Katowice: UŚ.
- Olbrycht, K. 2000. *Prawda, dobro i piękno w wychowaniu człowieka jako osoby*. Katowice: UŚ.
- Pawłowska, W.W. 2013. *Główne kierunki rozwoju nauki pedagogicznej w Polsce: analiza historiograficzna*. Chmielnicki: ChGPA.
- Pelech, L.R. 2014. *Teoria i metodyka oświaty aksjologicznej w Polsce: aspekt porównawczy*. Równe: PP DM.
- Sobecki, M. 2016. *Komunikacja międzykulturowa w perspektywie pedagogicznej. Studium z pogranicza polsko-litewsko-białorusko-ukraińskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Sysojewa, S.O. 2014. Kulturologiczne problemy oświaty w badaniach pedagogicznych ukraińskich i polskich uczonych. W: Lewowicki, T., Ogniewjuk, W., Ogrodzka-Mazur, E. i Sysojewa, S. red. *Wielokulturowość i edukacja*. Warszawa – Cieszyn – Kijów: Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytet im. Borysa Grinczenki, ss. 83–98.
- Urlińska, M.M. i Jurzysta, K. 2017. *Pomiędzy nadzieją a (nie)spełnieniem: rola polskiego nauczyciela na Łotwie*. Toruń: UMK.
- Urlińska, M.M., Uniewska, A. i Horowski, J. red. 2012. *„Po życie sięgać nowe...”: teoria a praktyka edukacyjna*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

- Wasyłuk, A. i Tanaś, M. 2006. *Leksykon pedagogiczny angielsko-polsko-ukraiński*. Warszawa – Kijów: Oficyna Wydawnicza Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica, Wydawnictwo Naukowe NOVUM.

Polish pedagogy and intercultural education perceived by Ukrainian researchers

Abstract: The paper analyzes Ukrainian researchers' scientific comparative observation as for development study in Education in the Republic of Poland and experience in educational reforming of this country in the context of European integration. It is demonstrated that Polish experience is the most crucial and interesting for Ukrainian researchers. This fact is justified in numerous scientific publications and doctoral theses. The main thematic groups of studies: development of university education; intercultural education; future professionals' training; modernization of professional education; transformation in the secondary school system; pupils' education and upbringing; analysis of historical personalities who have made a significant contribution to the development of teacher education; new approaches to the management of the educational system are identified and analyzed in the paper. Fundamental Polish scientists' researches on certain issues are indicated. It is concluded that the Polish scientific school, reforms in educational field are a catalyst for Ukrainian researchers' scientific ideas in the educational sphere and an example of education modernization in the context of its European development.

Keywords: pedagogy, education, intercultural education, university education, axiology, educational transformation

Translated by Ludmyła Khorużha